

Kako je *ma-fia* postala sindikat zločina

Istoričari se ne slažu oko toga koliko je mafija stara. Jedni kažu da se prvi put spominje u 13. veku, drugi da je nastala 1812, odnosno 1860. godine. Prvi kao „dokaz“ navode da je reč o društvu koje je nastalo da bi se borilo protiv Anžujaca iz Francuske. Povod je bio silovanje devojke koje je 1282. godine u Palermu počinio francuski vojnik na dan njenog venčanja. Grupa razljućenih Sicilijanaca odgovorila je napadom i masakrom francuskih vojnika. Kako su se vesti širile od sela do sela, od grada do grada, tako su se Sicilijanci dizali i ubijali francuske vojnike. Hiljade Francuza je poginulo, a slogan *ma-fia** postao je ratni poklič, po kricima majke silovane devojke koja je išla ulicama grada plačući i uzvikujući *ma fia, ma fia*, „moja ćerka“.

Ova romantična storija, tako draga većini mafioza, čista je izmišljotina. U prvoj polovini 19. veka mafija se pojavila kao kriminalna kultura na Siciliji, kao lokalno organizovane bande koje su bile u službi lokalnih zemljoposjednika radi

* Italijansko *mia figlia* u dijalektu na jugu Italije izgovara se ka *ma fi'ia*.

zaštite i terora nad seljacima, zakupcima zemlje, od kojih su naplaćivale porez i dugove u korist vlasnika. Tek kasnije, u drugoj polovini 19. veka, ove bande formiraju se kao društvene kriminalaca u gradovima. Ime koje im je pripisano jeste s početka tog veka i nastalo je iz ratnog pokliča *Morte alla Francia Italia anela* („Smrt Francuzima je italijanski poklič“).

Struktura mafije kao društva kriminalaca bitno se razlikuje na Siciliji, ili u Italiji, od one u Americi, što je i logično budući da se prilike u ove dve zemlje razlikuju kao nebo i zemlja, po svim pitanjima. Na Siciliji, starim mafijašima je bila važnija „čast“ od novca, važnije su bile stare vendete nego posao. Kod mafijaša u Americi, pogotovo onih koji su tamo rođeni, novac je bio krajnji i jedini cilj. Stari mafijaši, koji su u drugoj polovini 19. veka, sa doseljnjem u Ameriku, doneli i strukturu organizacije iz starog kraja, i bili posprдно nazivani „onima koji suču brkove“, i koje je sa scene počistio Laki Lučano likvidiravši stare, velike mafijaše Džoa Maseriju zvanog Šef i Salvatorea Marancana, držali su se „etničkog kriminala“, tražeći žrtve među svojim zemljacima, kao da su još uvek na Siciliji, dok su američki mafijaši izašli iz okvira etničkog kriminala, izašli iz geta i razvili kriminalne aktivnosti

FILMSKA SCENA: Američka mafija

široj zemlji. Dok su stari mafijaši s prezrenjem govorili o kriminalcima ne samo drugih etničkih korena, već i o Sicilijancima mafijašima iz drugih sicilijanskih sela, a o severnoj Italiji da i ne govorimo, dotle su američki mafijaši vrlo brzo uspostavili blisku saradnju sa jevrejskom mafijom čiji su pripadnici bili istog ekonomskog i socijalnog statusa, iz siromašnih geta u velikim američkim gradovima u kojima nije bilo izlaza za gladne, neobrazovane, besperspektivne marginalce sem kroz kriminal. Kao dve vitalne snage u usponu logično je da su se uortačile protiv najveće etničke gangsterske strukture u Americi 19. veka koju su činili irski kriminalci. Bez obzira na popularnu literaturu i filmove, najviše žrtava u ratu bandi širom Amerike, prvih dvadeset godina 20. veka, imali su Irci koje je sicilijansko-jevrejska koalicija nemilosrdno čistila kako bi preuzela njihove poslove.

AMERIČKA MAFIJA

„Sindikalna struktura“ organizovanog kriminala

Moderna američka mafija stara je tek nešto više od pola veka i nastala je upravo u vreme kada su Laki Lučano i njegovi jevrejski partneri preuzeli najveće i najisplativije kriminalne aktivnosti u Americi. Godinama je razumevanje šta je mafija padalo na prvoj, najnižoj preponi – da li mafija uopšte postoji. Poslednjih decenija to pitanje je raščišćeno a glavni predmet rasprave postalo je pitanje da li je organizovani kriminal isto što i mafija.

Zbrka je delimično nastala oko toga šta je zapravo „organizovani kriminal“. Neki stručnjaci ističu argument da je organizovani kriminal postojao od samog početka, pošto je grupa kriminalaca koji su delovali zajedno bila „organizovana“. Ali organizovani kriminal je ipak nešto drugo, složenije, i nastao je kada su se uspostavili određeni sporazumi između kriminalnih grupa. Organizovani kriminal je „sindikalno strukturiran“, sporazumom između kriminalnih organizacija koje su izvršile podelu poslova i teritorija i uglavnom poštovale taj dogovor. Na primer, bande u Njujorku su prihvatile vođstvo bandi sa Istočne obale Amerike, i ako su htele da uđu

na njihovu teritoriju, morale su da traže saglasnost. Ako neka mafijaška organizacija želi da likvidira neposlušnog člana koji je pobjegao na teritoriju druge mafijaške organizacije, onda ga neće lično proganjati, jer bi to bilo ozbiljno kršenje teritorijalnih prava druge organizacije. Umesto toga zamoliće tu organizaciju da ubije člana koji je osuđen na smrt i koji se nalazi sada na teritoriji organizacije zamoljene da izvrši kaznu. Ona ima obavezu da taj zahtev izvrši, bez posebnog plaćanja ili zahvaljivanja, jer će jednog dana ona biti u situaciji da takvu uslugu traži od druge organizacije.

PROHIBICIJA: Plodno tlo za korene organizovanog kriminala

Ovakav način saradnje nije postojao u vremenu pre prohibicije, pa se može reći da je zakon o prohibiciji učinio više za organizovani kriminal od bilo kog „velikog“ kriminalnog uma ili bande. Ne razumevajući suštinu poroka (i kriminala koji ide uz njega), američka vlada je preduzela „plemeniti eksperiment“, baziran na malograđanskom konceptu moralnosti, koji sem licemerja nije imao nikakvu polaznu osnovu. Zabrana javne prodaje alkohola proizvela je pravu revoluciju u razvoju kriminalnih organizacija, koje su istog časa spoznale kakve šanse im se pružaju ukoliko pribave robu gladnom, pardon, žednom tržištu. U kratkom roku kriminalne organizacije su se organizovale kao preduzeća, prave „trgovinske“ firme koje su imale „uvoz“ (veleprodaju), transport, mrežu sitnih korisnika (maloprodaju), finansijski sektor (kreditiranje nabavke i prikupljanje novca od prodaje). Morale su da stupe u kontakt i saradnju sa bandama iz drugih krajeva zemlje, kao i sa onima iz drugih zemalja kako bi posao funkcionisao. Sve to je zahtevalo potpuno novu svest i koreni organizovanog kriminala su bili tu, čvrsto zariveni u tlo zemlje nesvesne opasnosti.

To je u isto vreme bio kraj bandi *neorganizovanog* kriminala, koje su bile brojne, neke su imale čak hiljadu petstotinu članova, kao što su bile jevrejska Monk Istman gang i italijanska Fajv points gang, koje su držale teritoriju i u okviru nje kontrolisale prostituciju, kockanje, zelenašenje, opljačkale pokoju banku i razbile poneku glavu, dajući podršku sitnim, lokalnim političarima na lokalnim izborima.

Drugi značajan događaj koji je unapredio institucionalizovanje kriminala bila je velika ekonomska depresija tridesetih godina. Etnički kriminal u getima, ponekad sasvim besmislen i na granici paranoje mnoštva pacova na malom prostoru, sada je eksplodirao jer u getima više nije

bilo opstanka. Ljudi su iz njih morali da krenu u potragu za „poslom“, pohrlili su u nove „sindikate kriminala“, porušili barijere etničkih bandi i postali moderni kriminalci oslobođeni svih starih predrasuda.

Treći važan faktor u nesmetanom razvoju organizovanog kriminala, u ključnom vremenu stvaranja nacionalne mreže organizovanog kriminala koju su osmislila dva „kriminalna genija“ Laki Lučano i Mejer Lenski, bio je potpuno odsustvo sluha za zbivanja u zemlji u FBI-ju, ključnoj organizaciji za borbu protiv kriminala, sa Edgarom Huverom na čelu. Boreći se tri decenije protiv komunizma, što je smatrao svojim pravim, skoro krstaškim pohodom protiv zla, i tvrdeći da je postojanje mafije mit, Huver je dozvolio da se organizovani kriminal konsoliduje i ojača do granice kada ga nije bilo moguće iskoreniti. Na kraju su Huvera skoro gurnuli u borbu protiv Koza nostre, što je bio elegantan izlaz za FBI i početak borbe protiv organizovanog kriminala.

Edi Dajmond, Džek Dajmond, Džejkob Šapiro i Laki Lučano

Uspešnost italijanske mafije, u odnosu na ostale etničke kriminalne organizacije, ogleda se u činjenici da su Italijani, kada bi uspjeli da zarade novac i popnu se na socijalnoj lestvici, ostajali u kriminalu, dok su se druge etničke bande uglavnom raspadale jer su njihovi članovi sa zarađenim novcem pokušavali da postanu „pošteni“ i ostave iza sebe svoju kriminalnu prošlost.

Snaga mafije u Americi leži u svojevrsnoj filozofiji kriminala koju je usvojila i razvijala čitav vek. Mafiozi su „časni ljudi“, kriminal je „zanimanje“ ali i „način života“, pravi filozofski sistem pravila ponašanja, pa je razumljivo da se s vremenom razvija, usavršava i prilagođava, čuvajući unutrašnju homogenost pomoću pravila koja su se pokazala genijalnim. Struktura mafijaške porodice je piramidalna, ali sem poštovanja hijerarhije, ona funkcioniše kao „franšizing“, što je bitno za očuvanje strukture. Najniži sloj, „vojnici“ i njihovi kapoi, dobija određenu teritoriju ili delatnost od čijeg sprovođenja isplaćuju procenat višoj instanci. „Poručnici“ i „kapetani“ od tako prikupljenog novca izdvajaju procenat za višu instancu, za lokalnog šefa porodice i njegovog konsiljerea, savetnika. Ako je reč o velikoj mafijaškoj porodici, procenat od lokalnih šefova, bolje reći podšefova, ide višoj instanci, sve do glave cele porodice. Procenti su uvek isti, fiksirani odavno, strogo se poštuju i, kao i odsustvo pohlepe, jedan su od uslova uspešne strukture, jer često kapoi i vojnici imaju više novca nego šefovi iznad njih. Ali strukturu od raspada čuva „ugled“, status koji se ima na lestvici porodice, koji je iznad novca i ne može se kupiti, već je dobar „rad na terenu“ preduslov za uspon u hijerarhiji.

Još jedan princip je bitan za održanje strukture. Nemilosrdno se izvršava smrtna kazna nad članom koji prekrši pravila. To je toliko prosta i jasna činjenica da oko njenog

KRIMINAL KAO NAČIN ŽIVOTA: „Vojnici“, „poručnici“ i „kapetani“

tumačenja i primene nema nikakve dileme. Nema opravdanja za greške, potkradanje porodice, „poslove sa strane“ za koje porodica ne zna, ugrožavanje sigurnosti porodice na bilo koji način, da ne govorimo o saradnji sa zakonom. Kazna je uvek smrt, sprovodi se iznenada tako da grešnik nema šanse da se izvuče i to služi kao primer ostalima, uz jasan stav da je reč o „nečasnoj“ delatnosti člana koji je uprljao ne samo svoj obraz već i ugled cele porodice.

Zato su „pokajnici“ koji su prihvatili saradnju sa policijom i odavali tajne mafije u zamenu za zaštitu, kao što su bili Reles, Valači, Tereza, Fratijano, uglavnom bili mafijaši srednjeg i nižeg ranga, uprkos medijskoj galami koja je pokušala da ih predstavi kao značajne ličnosti koji će pomoći da se mafija razbije. Neka otkrića ovih mafijaša jesu nanela udarac

COSA NOSTRA:

*Džo Valači na svedočenju, 1963. godine,
prvi put javno pominje ovaj izraz*

mafiji i organizovanom kriminalu, ali daleko od toga da je to uništilo ili bitno ugrozilo organizaciju.

Druga greška koju vlasti u Americi čine od početka borbe protiv mafije jeste koncentrisanje na hapšenje i osudu šefova organizacije jer to donosi velike medijske poene potrebne za političku karijeru, ali ne ugrožava bitnije strukturu i mrežu mafije jer se upražnjena mesta popunjavaju novim ljudima, a sistem nastavlja da funkcioniše.

Da objasnim i spomenuti izraz *Cosa nostra*. Do javnog svedočenja Džoa Valačija 1963. ovaj izraz nije bio poznat u javnosti. Čak i Kiferova komisija, dekadu pre toga, koja se ozbiljno borila protiv organizovanog kriminala, nije znala za ovaj izraz. On je karakterističan za mafijaške porodice u Nju-jorku i pripada njihovom slengu kada se govori o organizaciji. U drugim gradovima, gde postoje jake mafijaške porodice, u upotrebi su drugi nazivi. U Bafalu, porodica je sebe zvala „ruka“, u Čikagu „filijala“, na Istočnoj obali „poslovnica“.

NAJVEĆI JEVREJSKI GANGSTER: Mejer Lenski

Odakle ime *Cosa nostra* („Naša stvar“)? Ime naravno nije izmislio Valači. Ono jeste sinonim za mafiju, ali je to više akademsko pitanje za one koji nisu članovi. Za članove, koji za sebe nikada neće reći da su mafijaši, bio je potreban izraz u međusobnoj komunikaciji koji neće razumeti oni koji nisu članovi ili FBI ako prisluškuje razgovore. Izraz je nastao u Americi i tipičan je za novu američku mafiju, ali u njegovom nastajanju ulogu ima i najveći jevrejski gangster Mejer

Lenski. On je kod Lakija Lučana insistirao da se smisli ime za italijanske članove njihovog novog, nacionalnog sindikata zločina. Ostale su zapamćene njegove reči: „Ima mnogo momaka koji nisu u stanju da brzo odustanu od starih načina. Moraš novom poslu da daš ime, kakav je to posao, jebote, ili kompanija koja nema ime? Ne ulazi tip u prodavnicu automobila i kaže: 'Uzeću onaj automobil tamo, onaj bez imena.'“

Tako su izabrali ime *Unione Siciliano*, iako je to već bilo poznato ime jedne stare zavičajne organizacije sa Sicilije. Njega su koristili uglavnom mafiozi nižeg ranga, kao i *Cosa nostra*, a Lenski, Lučano i drugi šefovi su upotrebljavali izraze kao što su „sindikata“ ili „filijala“.

Industrija iznude – crna ruka, desni džep

Ono što su novinari zvali „društvo Crna ruka“ nikada nije postojalo u Americi, ili bilo gde na drugom mestu. Slaba je to uteha za hiljade žrtava nemilosrdnog mafijaškog reketta – iznuđivanja, koje je bilo tipično italijanski izum i koje se sprovodilo nad zemljacima u Americi, u stilu „plati ili umri“. Doduše, ubistvo se primenjivalo samo nad onima koji su uporno odbijali da plate, iz prostog razloga što ubijeni sigurno nikad neće platiti. Zato se češće primenjivalo

prebijanje, ređe sakaćenje, kao blaži oblici „ubeđivanja“.

Prosečna žrtva plaćala je odmah pošto bi primila pismo sa zahtevom za novac, potpisano otiskom dlana premazanog crnim mastilom, ali je ova procedura napuštena kada se razvila policijska tehnika identifikacije otiska. Uostalom, potpis nije bio

posebno potreban jer je strah žrtava bio toliki da su plaćale odmah pošto se znalo od koga stiže poruka.

Zapravo, postojalo je društvo Crna ruka u Evropi, ali nije imalo nikakve veze ni sa Mafijom ni sa Kamorom, dva najveća društva kriminalaca u Italiji, koja su iznuđivanje prenela u Ameriku, prateći doseljenike koji su u drugoj polovini 19. veka počeli u velikom broju da stižu u Ameriku. Pravo društvo Crna ruka pojavilo se u Španiji, u vreme inkvizicije,

MARO CHOAPA

VINCENZO DOMENICO

FRANCESCO AMELO

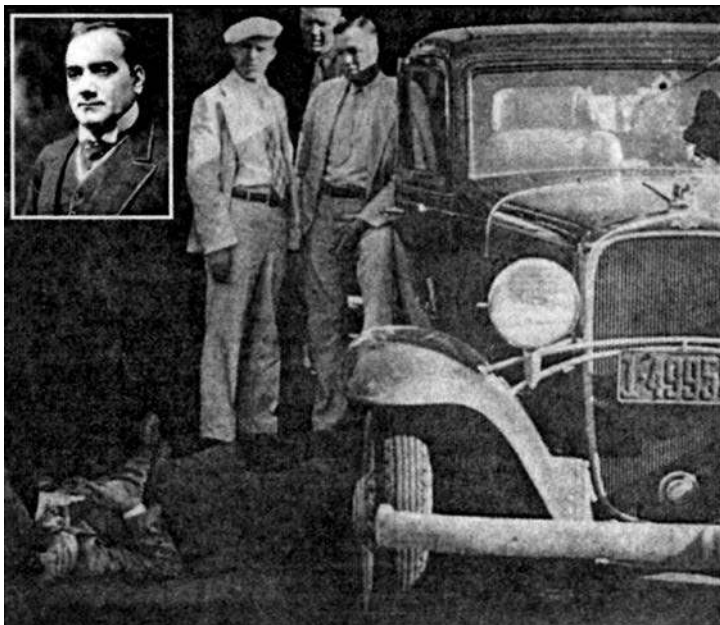
FRANK BRUNO

UVOZ IZ ITALIJE: Ubice Crne ruke

kao sredstvo prevencije na strani dobra, a protiv zloupotreba inkvizitora koji su često svoj privatni posao obavljali preteći strašnom inkvizicijom.

Popularni folklor mafije, kako su ga lansirali pisci koji su u mafiji tražili nešto čega nije bilo, sadrži i legendu po kojoj su ciljevi društva *La Mano Nera* bili plemeniti u početku ali su kasnije skliznuli u kriminal. Stvarnost je bila prozaičnija. Iznuđivanje je bilo osnovni oblik kriminalnog delovanja u svim italijanskim etničkim predgrađima velikih američkih gradova. Taj posao je bio tako uhodan da se uglavnom odvijao bez problema. Gangsterske bande koje su kontrolisale određene kvartove ili čak ulice jednom nedeljno su obilazile svoje „klijente“ i kupile nedeljnu rentu. Ona nije bila velika, nije se menjala godinama, pažljivo je promišljena da ne ugrozi sitan biznis onoga ko je bio meta iznuđivanja, ali je zato predstavljala značajan izvor prihoda mafije, neopozovan i godinama obezbeđen. Onome ko plaća garantovala se sigurnost da neće biti reketiran od bandi iz druge ulice ili dela grada, a „teritorijalna prava“ su najčešće bila povod krvavih obračuna bandi.

Naravno, bilo je izuzetaka. Jedan od najpoznatijih primera jeste slučaj operskog pevača Enrika Karuza. Kada je čuveni tenor dobio poruku Crne ruke da plati dve hiljade dolara, što je bila velika suma u to vreme, potpisanu otiskom crne ruke i bodežom, slavni pevač je pretnju shvatio ozbiljno i platio bez pogovora. Kada je uskoro stigao nov zahtev na petnaest hiljada dolara, Karuzo je shvatio da nešto nije u redu i otišao u policiju. Policija je postavila zasedu i uhapsila dvojicu crnorukaca koji su došli da pokupe novac, sakriven u napuštenoj fabrici. Ispostavilo se da uopšte nisu pripadnici neke bande reketaša, već privatni biznismeni kojima je posao išao slabo, pa su finansije pokušali da poprave iznuđivanjem novca od Karuza.

PLATI ILI UMRI:

Slogan društva La Mano Nera. Karuzo u uglu

Mafija i Kamora verovatno nikada ne bi udarile na slavnog zemljaka, ali su bile nemilosrdne prema nekooperativnim žrtvama kako bi ove poslužile kao primer drugima. Tipičan primer njihovog metoda rada bio je udes dobrostojećeg mesara Gaetana Koste iz Bruklina, 1905. godine. Dobio je tipičnu poruku Crne ruke: „Ti imaš više novca nego mi. Znamo za tvoje bogatstvo i da si sam u ovoj zemlji. Tražimo hiljadu dolara, koje ćeš da staviš u mleveno meso i daćeš ga čoveku koji će doći da kupi meso i koji izvadi crvenu maramicu.“

Kosta je bio izuzetak u svom susedstvu jer su skoro svi biznismeni plaćali reket. On je ignorisao pretnju. Jednog jutra ubice Crne ruke su ušle u njegovu radnju i ubile ga dok

Injacio „Lupo Vuk“ Sajeta

je stajao iza tezge. Niko nije optužen za ovaj zločin, iako je generalno bilo poznato da su ubice radile za poznatog zlikovca Lupo Vuka, kriminalca čiji je štab bio u italijanskom delu Harlema. Lupo se šepurio Harlemom pokazujući preplašenim zemljacima da mu zakon ništa ne može.

Još jedan crnorukac, koji je sebe smatrao nedodirljivim, bio je Pol

di Kristina iz Nju Orleansa. I on je slao zastrašujuće poruke svojim žrtvama i svi su u strahu plaćali. Zapravo, skoro svi, sem piljara po imenu Pjetro Pepitone. Pošto je poslao poruku, Di Kristina je poslao svoje uterivače da pokupe novac. Pepitone je rekao da neće da plati. Za takvo suprotstavljanje znalo se da je Di Kristina lično išao da neposlušnog nauči pameti i uzme novac. Kada se Di Kristina, usred bela dana, pojavio ispred radnje i lagano krenuo ka njoj, da ga svi vide, Pepitone je izašao iz radnje noseći pušku u ruci i bez reči razneo Di Kristinu.

Njujorška policija je u izveštaju za 1908. godinu procenila da je na prijavljene 424 crnorukačke iznude bilo najmanje sto hiljada neprijavljenih, a još je neverovatniji podatak da je od njujorške „industrije iznude“ bila veća ona u Čikagu, gde je više od osamdeset bandi operisalo samo u ovoj vrsti kriminala.

Oko 1920. godine ovaj vid kriminala počinje da opada, prvo zato što je federalna policija počela da obraća više pažnje, drugo stoga što je američka pošta počela da prati sva sumnjiva pisma i poruke slate poštom, pa su kriminalci morali lično da ih uručuju, što je postalo rizično. Treće, i najvažnije, najveće bande i najozloglašeniји šefovi Crne ruke bili su u zatvoru ili pak ubijeni, kao što je to bilo sa strašnim Semom Kardinelom iz Čikaga. Ostali čuveni reketaši, Frenki Jejl iz Bruklina, Ožiljak di Đovani u Kansas Sitiju, Vinčenco Kosmano i braća Đena iz Čikaga, prešli su na profitabilniji posao, krijumčarenje alkohola, koji je postao novi hit i donosio enormne zarade.

Italijanske zajednice širom Amerike preko noći su organizovale proizvodnju alkoholnih pića za mafijaše koji su ih dalje distribuirali. To je bio odnos proizvođača i naručioca, a naručilac je dobro plaćao za proizvedeno piće. U toj varijanti neki iznuđivači koji nisu shvatili da su se vreme i igra promenili pokušali su da reketiraju ovaj novi biznis. Za većinu njih bila je to najveća greška njihovog života, ali

Braća Đena na porodičnom skupu

Frenki Jejl

PROHIBICIJA: Izvor prihoda koji se nije mogao zaobići

nisu dovoljno dugo živeli da to shvate. Novi „bosovi“ nisu dozvoljavali da im neko uznemirava proizvođače, i vrlo brzo je klasični reket bespomoćnih malih biznismena prestao da postoji. Crna ruka više nikog nije plašila, a reket će se ponovo pojaviti pedesetih godina, ali u krajnje rafiniranoj varijanti.